

MUZEJ RICMANJE: ZBIRKE S TE ALI ONE STRANI?

/ Il museo di San Giuseppe della chiusa: Collezioni di qua o di là del confine?, avtorica Martina Repinc, urednica Polona Sketelj, Slovenski etnografski muzej, Ljubljana 2002, 141 str., ilustr.; priložena zgoščenka.

Pričujoči vodnik je prvi v vrsti katalogov zbirk »s te ali one strani«, projekta, ki bo potekal pod okriljem Slovenskega etnografskega muzeja nadaljnjih nekaj let. Problem ohranjanja, dokumentiranja, raziskovanja in predstavljanja etnološke dediščine se pojavlja v vseh zamejskih zbirkah: v Ricmanjah, Škednju, Narodni in študijski knjižnici v Trstu, Trebčah, Kraški hiši v Velikem Repnu, ribiškem in pomorskem muzeju v nastajanju v Križu, Na Bukovju v Brdih, v Bardu v Terski dolini in na Ravanci v Reziji. Te zbirke namreč životarijo, pogosto v dokaj neurejenih in eksistencialno negotovih razmerah. Upravljalci in skrbniki so pogosto posamezniki ali krajevna društva, ki pri svojem delu potrebujejo strokovno pomoč. Mag. Inja Smerdel, direktorica Slovenskega etnografskega muzeja kot matične slovenske etnološke ustanove, v svojem uvodniku poudarja, da vidi edini možni način nadaljnjega ohranjanja in uspešnega delovanja omenjenih zbirk v zaposlitvi kustosa etnologa v okviru že obstoječih ali na novo ustanovljenih zamejskih ustanov. Tak način ohranjanja slovenske kulturne dediščine namreč uspešno deluje že v primeru Madžarske in Avstrije. Čakanje na reševanje problema s strokovnjakom pomeni nadaljnjo škodo za etnološko dediščino, ki je potrebna takojšnje obravnave - vsaj v smislu zaščite in dokumentiranja. Sodelovanje etnologov z italijanske strani meje, skrbnikov zbirk ter Narodne in študijske knjižnice iz Trsta na eni strani in izvajalcem projekta Slovenskim etnografskim muzejem na drugi, je v lanskem letu obrodilo pomemben sad. Slovenski etnografski muzej je od Ministrstva za kulturo pridobil sredstva in se pod vodstvom kustodinje mag. Polone Sketelj lotil izvajanja projekta »Ricmanje«. Mag. Sketelj je uspela k sodelovanju v muzeološki delavnici pridobiti skupino študentk Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani: Lidijo Franjič, Uršo Lovec, Majo Pernat, Sašo Poljak, Damijano Seliškar, Anjo Serec in Jasno Simoneta, s katerimi je uspešno izpeljala prvi poskus ohranjanja bogatega gradiva v muzeju v vasi Ricmanje v občini Dolina pri Trstu. Svoje delo in izkušnje v muzeološki delavnici so študentke zelo zanimivo predstavile tudi v vodniku.

Knjižna izdaja je plod obdelave zbirke z upoštevanjem inventarizacije, fotografiranja, proučevanja in publiciranja gradiva. Projekt zajema namreč dve fazi dela: evidentiranje in dokumentiranje gradiva ter nato izdaja vodnikov za posamezne zbirke. Kot v svojem uvodniku poudarja Milan Pahor, ravnatelj Narodne in študijske knjižnice iz Trsta, je namen obojega popularizacija bogastva kulturne dediščine ne le med domačini, temveč tudi v širši slovenski in italijanski javnosti. S tem namenom je katalog zasnovan v slovenskem in italijanskem jeziku.

Muzejska zbirka v Ricmanjih je nastajala in se množila na pobudo domačega župnika Angela Kosmača in nekdanjega cerkovnika Bernarda Žuljana več kot trideset let, saj sta se oba zavedala pomembnosti zaščite slovenske kulturne dediščine v Ricmanjih in okolici. Tako se je porodila zamisel o muzeju. Množico predmetov (skupno 1016) z vsebinsko navezavo na kmečko gospodarstvo, obrti in notranjo opremo, so po namenu njihove uporabe že l. 1999 razporedili etnologi in poznavalci iz okolice Trsta: Kristina Kovačič, Martina Repinc in Bruno Volpi Lisjak. Njihovo delo je spomladi 2002 dopolnila ekipa študentk pod mentorstvom mag. Polone Sketelj. Zbirka je postavljena v nekdanjem župnišču v središču vasi, nasproti romarske cerkve svetega Jožefa. V pritličju so na ogled predmeti vsakdanje rabe, ki pričajo o poglavitnih in dopolnilnih gospodarskih dejavnostih in obrteh, s katerimi so se ukvarjali prebivalci Ricmanj in okoliških krajev do sredine 20. stoletja. Poleg tega je v nadstropju hiše na ogled pomemben del zbirke - cerkveni inventar iz nekdanje župnijske cerkve svetega Jurija in mašni plašči, ki jih je podarila romarski cerkvi svetega Jožefa cesarica Marija Terezija. Muzej je odprt po dogovoru, največ obiska pa ima na praznik svetega Jožefa 19. marca, ko prihajajo v vas romarji.

Dokumentacija predmetov je nastajala v sodelovanju z gospodom Angelom Kosmačem in številnimi domačini, darovalci in/ali uporabniki predmetov ter domačinoma Boženo

in Silvanom Dobrila, ki tudi sicer pomagata v muzeju. Domačini različnih starosti in izobrazbe so ekipi pomagali pri dopolnjevanju podatkov o času in kraju nastanka predmetov, o njihovem življenju pred prihodom v muzej, o ljudeh, ki so bili ali so še z njimi povezani ter o domačih imenih za predmete. Obenem so članice ekipe poskušale ljudi seznaniti z osnovnimi postopki dela z muzealijami. Zlasti koristno je bilo opozarjanje na pomen zbiranja podatkov o predmetih, ki bodo v prihodnje prihajali v muzej. Vsi predmeti so bili inventarizirani in vneseni v računalniško bazo podatkov. Tako so pripravljeni za vnos v bodoči nacionalni register za premično kulturno dediščino. Poleg tega so vsi predmeti v zbirki fotografirani v črno-beli in barvni tehniki, celotno zbirko z osnovnimi kataloškimi podatki pa si lahko ogledamo na priloženi zgoščenki. V katalog je uvrščenih le nekaj izbranih fotografij predmetov, ki so razvrščeni po vsebinskih sklopih glede na namen njihove uporabe. Ob fotografijah so osnovni podatki o njihovem poimenovanju skupaj s pripadajočimi narečnimi izrazi, namenom uporabe ter krajem in časom uporabe.

Zelo pomemben del vodnika je sklop prispevkov zamejske etnologije Martine Repinc, ki je umestila vas Ricmanje in

muzejsko zbirko predmetov ob pregledu dopolnilnih dejavnosti in obrti v časovni in ekonomski okvir. Spričo bližine velikega mesta kot je Trst, so te obstajale poleg kmetijske dejavnosti, ki ni bila nikoli edini vir dohodkov. Omogočale so preživetje širokemu krogu prebivalcev vse do druge vojne. Besedila so oprta na razpoložljive pisne vire in pričevanja starejših domačinov. Izpostaviti velja zlasti ženske poklice: krušarice, mlekarice in perice, ki so s svojo neskončno požrtvovalnostjo reševale družinsko gospodarstvo in omogočale preživetje številčnim družinam. Od ostalih poklicev Repinčeva posebej obravnava še dejavnost prevoznikov, vinogradnikov, gostilničarjev, kovačev, čevljarjev in mizarjev ter nekaterih manjših obrtnikov.

Naj poudarimo še prispevek župnika Angela Kosmača, ustvarjalca in skrbnika muzejske zbirke v Ricmanjih, ki je za vodnik napisal dva prispevka. V prvem nam predstavi razmišljanje ob zbiranju etnoloških predmetov in svoje zanimivo gledanje na pričevalnost posameznih predmetov. V drugem prispevku poudarja pomen zbirke cerkvenih paramentov cesarice Marije Terezije za splošno vrednost zbirke v Ricmanjih, ki ji Kosmač upravičeno prisoja tudi širši kulturno-zgodovinski okvir.

Recenzija/1.19

Jasna Rovšek

MONOGRAFIJA

DAMJANA J. OVSCA "SRCE MOJE: VALENTINOVO, PRAZNIK LJUBEZNI, ZALJUBLJENCEV IN DOBRIH PRIJATELJEV"

Prispevek je skrajšana seminarska naloga pri predmetu kultura in način življenja Slovencev na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani pod mentorstvom prof. dr. Janeza Bogataja in mag. Mateje Habinc.

"Po svetu in doma se nekateri pritožujejo, da prazniki (velika večina je verskih) izgubljajo svoje vsebine in globlji pomen, ker naj bi se spremenili zgolj v priložnost za velike zaslužke trgovcev vseh vrst. Nakupovalna stihija pa naj bi ne poplitvila le praznikov, katerih 'cilji' so - ne glede na občutja ljudi - čedalje bolj materialistični in poganski, ampak tudi potrošnike." S temi besedami začne Damjan J. Ovsec svoje delo z naslovom "Srce moje: valentinovo, praznik ljubezni, zaljubljenec in dobrih prijateljev."

S temi besedami je avtor načel in v nadaljevanju razvil vedno bolj aktualno temo praznika, ki jo narekujejo tako preteklost kot sodobnost, tako njegov globlji pomen v preteklosti kot sodobna tržna niša. Marsikdo v tem prazniku ali "pol-prazniku", kot ga imenuje avtor, vidi le slednje, izvora, pomena in razvoja valentinovega pa ne pozna. Avtor pa je želel najti odgovore prav na ta vprašanja.

Damjan J. Ovsec je etnolog in publicist, ki si je ustvaril ime na področju etnologije predvsem s številnimi samostojnimi deli, članki, prispevki na RTV ter v poljudnoznanstvenih in znanstvenih revijah. Leta 1973 je diplomiral iz etnologije in umetnostne zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Posveča se predvsem temam ljubljanskega meščanstva, šeg, verovanj, mitov ter vprašanjem kulture Slovencev in drugih